



У којој мери је, наиме, савремена ЕУ постала практично *par excellence* пример затирања рационалности, једнакости и слобода

говори и Хабермасово дело

О уставу Европе

(

Zur Verfassung Europas),

као и издање под називом

Криза Европ

с

ке уније

(

The Crisis of the European Union),

где је уобличена теза о различитим аспектима

демократског дефицита

и, штавише, образложена квалификација да је Унија суштински ступила у

постдемократску еру

. Изводећи основни аргумент о монополизацији европског пројекта од стране

самопрокламованих елита – које је условило и бирократизовање и све веће удаљавање

од

европског грађанства

[\[1\]](#)

–

Хабермас артикулише дискурс о „

фасадној демократији

“. Са друге стране, упркос језгровитој и оштрој анализи о свеукупном стању ЕУ, овде се, на крају, ипак остаје при ставу да је

за будућност Уније неопходан системски преокрет

, тј. да је то циљ од којег се не сме одустати јер би, у најкраћем,“

одрицање од европског уједињења, био и расанак од учешћа у светској историји

.”

[\[2\]](#)

Европске стварности, међутим – и супротно Хабермасовим тежњама - данас су знатно

ближе ставу Џона Греја да „ако су архитекти

Европску унију

замишљали као

нови модел за свет

, тренутна

догма

Пише: Богдана Кољевић
среда, 28 новембар 2012 21:00

упућује на
супротан обрт

“ ...

[\[3\]](#)

То значи да је
догматизација
и
митологизација
условила појаву ЕУ као
контрапримера
тј.

анти-узора,

али и да је

ново раслојавање

, преваходно на

социјалној

, а онда и

националној

основи, савремено стање понајвише приближило Балибаровом радикалном увиду да је „
Европа мртав политички пројекат

“, јер „неке земље су

доминантне,

а другима се

доминира“.

[\[4\]](#)

Овај, наоко парадоксални обрт, пре свега је природна и логична последица чињенице да
моменти који су најпре били искључени из официјелног

ЕУ дискурса

, као и не малог дела

ЕУ пракси,

су управо

национални моменат

и

социјални моменат

.

[\[5\]](#)

То значи следеће: (1)

јаз

између

ЕУ □ криптополитичких елита

, са једне, и

народа,

са друге стране, драматично је порастао у протеклих неколико година, (2) овај јаз

значио је продубљивање

социјалних и економских неједнакости

због чега се

Радикалне европске политике и/или нови колонијализам?

Пише: Богдана Кољевић
среда, 28 новембар 2012 21:00

класа

поново појавила као релевантно политичко име, (3) с обзиром на то да се тзв. “*национално питање*

” од стране самопрокламованих политичких елита и у званичном дискурсу и у конкретним потезима третирало – у складу са *mainstream*

постмодерним и/или неолибералним оквиром – као потенцијално фашистичко, а у најбољем случају као потпуно анахроно или ирелевантно, резултат таквог става је да се национализам

као

патриотизам практично враћа на велика врата.



Другим речима, чињеница да се, условно говорећи, *радикалне политике левице и деснице* у ново време изнова рађају и самопроизводе, доживљавајући све већи процват, најманентније и најживље произилази из тога да је “европска елита” за теоријску и политичку парадигму ЕУ одабрала концепте који је

требал

о

да означе крај и левице и деснице,

и да створе

contradicio in adjecto

, односно

политичку заједницу без политичког субјективитета

. На који начин се одигравала деструкција левице у, првобитно,

блеровско-шредеровском оквиру, као тзв. политика “

трећег пута

” и “

социјадемократије

Радикалне европске политике и/или нови колонијализам?

Пише: Богдана Кољевић
среда, 28 новембар 2012 21:00

”, тј. у празној формули која је требало да гласи “

с оне стране деснице и левице

”, језгровито говори Шантал Муф, док је, већ поменуто дело Роберта Купера

Распад нација

умногоме незаменљиви пример пледоајеа за

постнационални

постмодерни политички поредак који је требало да репрезентује нова ЕУ. Суштина је,

дакле, у томе да је, практично дуже од две деценије, ЕУ грађена у стању

политичког симулакрума

, тј. да су њене, тзв. “

леве

” и “

десне

” политике већински биле артикулисане како би чиниле

симулацију обе политике

, док се разлог и корен таквог подухвата по свему судећи понајвише проналази у

садржајној формулацији Тарика Алија да је, наиме, Европа била „

заточеник атлантизма

“ – што је у исти мах проузроковало и слабљење

критичког мишљења

и недостатак (политичке и друге)

имагинације

.

[\[6\]](#)

Тако су прве деценије 21. века – са распламсавањем *економске, политичке и друштвене кризе* и постепене, али *системске*

промене глобалних дискурса

– у теоријском, али и сасвим практичном смислу, донеле пораст

еврореализма

и

евроскептицизма

, управо јер се вишеслојност

кризе ЕУ

као

кризе политичког

једновремено појавило и као питање кризе

политичке партиципације

, кризе

демократије

у безмало свим њеним сегментима и питање кризе

политичког субјективитета

тј. свеукупно, у светлу

легитимацијске кризе европског пројекта пер се

Пише: Богдана Кољевић
среда, 28 новембар 2012 21:00

. У чланку под називом „Национализам се враћа у Европу“, Николас Гвоздев записао је да „странке радикалне деснице постају *mainstream* политички актери“, као и да сентименти о сопственом достојанству и/или *нашој држави* одзвањају широм европских земаља.

[7]

Тако су грчка „Златна зора“, мађарски „Покрет за бољу Мађарску“, француски „Национални фронт“, или пак, са стране спектра левице, грчка „Сириза“, тек неки од транспарентних примера овог кретања које се, опет, може пратити и на равни нарастајућих аспирација и тежњи за *изласком из ЕУ* –

тј. кроз чињеницу да практично половина Британаца жели да иступи из Уније, док тек нешто више од половине Немаца жели да остане. Једновремено, ове процесе прати и раст све већег броја оснажених сепаратизама (Каталонија, Шкотска, Белгија...), а за *сва*

три различита аспекта повратка радикалних политика деснице и левице на велику сцену главни узрок почива у формирању *европских криптоелита*

као

засебне

класе

, чији интереси леже

с оне стране

интереса

народа

. Релевантност и

социјалног питања

и

националног питања

- и њихове, у условима кризе, повећане

испреплетености

– јавља се у облику специфичног, новог апела за

егалитаризмом,

тј.

једнакошћу

,

правдом,

али и

националним достојанством

, док повећање

репресивних

Радикалне европске политике и/или нови колонијализам?

Пише: Богдана Кољевић
среда, 28 новембар 2012 21:00

и
контролних механизма
који смерају на успостављање нове доминације реципрочно ризикују прерастање страха
у бес као политичку емоцију
par excellence

.



Рођење *савремених критичких европских дискурса левице и деснице*, у овом светлу – уз
припадајућу двострукост да је, наиме, реч о
европским критичким артикулацијама и покретима
који се тичу

ЕУ

– појављује се као препознавање серије раскорака између прокламоване и официјелне
Уније и живота у европским државама, тј. размимоилажења између

ЕУ догме

и

европских стварности

,

[\[8\]](#)

и стога као подсећање на разлику између
појма Европе

и

појма ЕУ

. То је разлог из којег Еш говори о „европском нефункционалним троуглу“ – састављеном
од националних политика, европских политика и светског тржишта – и услед чега
закључује да више нема ни „европске политике“ ни „европске јавне сфере“ тј. да једина
константна постаје европски политички

Rashomon,

док је Николас Самбанис језгровито артикулисао да европска криза, која није само
економска, све више почиње да личи на

идентитетско-етнички сукоб

, и да је стога практично извесно посреди

крај једног облика европског пројекта

.

[\[9\]](#)

Радикалне европске политике и/или нови колонијализам?

Пише: Богдана Кољевић
среда, 28 новембар 2012 21:00

Ова истраживања, са једне стране, дакле, упућују да Унија више не само да нема јавни имиџ алтернативног, авангардног и/или прогресивног пројекта, већ се појављује као застарели лик једне концепције коју је нови век у различитим аспектима у највећој мери превазишао. На трагу Самбанисових тврдњи, разматрање јаза између „севера“ и „југа“ или, прецизније, односа између држава попут Немачке или Француске, са једне, и Грчке или Шпаније са друге стране, сведочи о јазу који је постао толико дубок да је, у тренутним околностима, лакше замислити потенцијални сукоб него ближе савезништво које би требало да успостави јединство народа. Од пресудне је важности, међутим, овде имати у виду да су места латентног сукоба лоцирана и у равни *социјалне*

, као и

националне диференцијације

, тј. да се, парцијално, сусрећу у равни преплитања деловања „*транснационалних евро-атланских империјалних структура*

“ са једне, домаћих „

елита

“ са друге, и већинског

народа

са треће стране. То су кључни разлози због којих би, у овом часу, било у најмању руку неозбиљно децидно формулисати став о средњорочној будућности Уније - али и значајни показатељи

сложености савремених процеса који је одвијају на европском тлу

.

Питање које се сада за нас поставља је следеће: уколико успон *радикалних политика левице и деснице*

обратно, говори и о кретању савремене Уније ка *структурној диференцијацији*

тј.

о правном и политичком раслојавању и степенастом разграђивању

[\[10\]](#)

—

и то

по линијама поделе на државе чланице

— где је, у овом процесу, место

демократије

и/или место

политичког

? Или, уколико је, на политичком, нормативном и теоријском плану, постало недвосмислено јасно да од „

савеза равноправних држава и народа

“ нема ништа, питање је да ли се, и у којем смислу, наизглед парадоксално, овде појављују

потенцијали за демократију

Пише: Богдана Кољевић
среда, 28 новембар 2012 21:00

и
политички субјективитет
?



Јер, ако је логика европских интеграција испоставила не тек „демократски дефицит“ већ довела у питање средишњу вредност демократског поретка у европском историјском, политичком, друштвеном и културном обрасцу – и на тај начин целокупан практично-нормативни оквир – да ли је стога плаузибилно рећи да ће се савремени, сасвим обрнути процеси, завршити са другачијим исходом? За почетак, битно је имати у виду да је објективна могућност за то, са најновијим, ма како кризним околностима, ипак отворена – иако је далеко од ма чега загарантованог и нужног – и да је, на филозофско-политичкој равни, пропорционална успону и партиципацији грађанства и развоју свести, тј. процесу субјективације и ре-политизације. Када и Амартја Сен пише да је „можда најпроблематичнији аспект тренутне болести Европе замена демократских обавеза финансијским диктатима – од стране вођа ЕУ и Европске централне банке“, и да „Европа не може себе предати унилатералним схватањима – или добрим намерама – експерата

, без

јавних дебата

и

информисаног пристанка њених грађана

. (курзив Б. К.)“

[\[11\]](#)

, јасно је да управо питања

демократије

и

политичког субјективитета

, са рођењем савремених европских критичких дискурса, израстају у најозбиљнијем смислу.

Али, ако се, сада, на европској и политичкој друштвеној сцени рађају претпоставке за појаву демократије и раст праве у различитим облицима – ипак је и даље реч о потенцијалности, тј. тек једној могућности са чије друге стране се налази алтернатива новог колонијализма

[12]

У артикулацији и ближе дефинисању овог проблема, нехотице, помаже нам управо Тимоти Гартон Еш, који саопштава да је, велики мотор европских интеграција до 1990-их била Западна Немачка. Западни Немци, и елите и већи део народа, показали су изузетну приврженост европским интеграцијама ...Као што је гласио виц у то време, ако би Вам се неко представио као европљанин, одмах сте знали да је Немац. “ (курзив Б. К.)“

[13]

Шта сада, међутим, можемо објективно закључити из ових запажања, која се, даље, настављају кроз образложења аутора да су „Немци показали изузетну разборитост коју периферне земље нису показале“, али и да је „делимично, Немцима *ишло добро* и због тога *јер овим другима није*“ (курзив Б. К.), као и да је немачко „спасавање“ јужних земаља битно, или пре свега, усмерено на сопствене интересе на том подручју?“

[14]

Овде још упућујемо и на посебан одељак чланка под насловом „Европска Немачка, немачка Европа“, као и на Ешово подсећање да – супротно речима Томаса Мана који је говорио „не“ немачкој Европи (и „да“ европској Немачкој) – данас све више видимо немачку Европу, и у њој, за сада, „европску Немачку“.

Пише: Богдана Кољевић
среда, 28 новембар 2012 21:00



Из резултанте и пресека изнесених ставова постаје јасно следеће: управо *Немачка* прот
еклих деценија појавила се као кључни носилац „

пројекта европских интеграција

“ и, случајно или не, степен њене

привржености

и

лојалности

овом пројекту заправо је у политичком смислу кореспондирао са степеном њене

привржености сопственим интересима

(

ерго

,

Немачке

као

националне државе

), те да је, штавише,

немачки економски и политички раст

у немалој мери последица

пада других држава

у овим аспектима – што је, у крајњим консеквенцама, формирало савремену дијалектику

”

роба

“ и „

господара

“, трасирајући пут вишеструкој и вишестепеној

доминацији Немачке у Европи

.

У савременом контексту, дакле, смисао некадашњих Геншерових речи да „*што је наша*
спољна политика више европска, то је више национална!

“ појављује се у сасвим другачијем светлу. Штавише, много је политичке и моралне

ироније у чињеници да су управо места, тј. у градови попут Атине, Мадрида или

Лисабона, као

полиси

у којима се гајило веровање да постоји, у минималном смислу, макар

Пише: Богдана Кољевић
среда, 28 новембар 2012 21:00

формална једнакост

свих држава чланица ЕУ

– ако већ не и озбиљно уверење о

суштинској једнакости различитих нација

– постали

живи примери највећих неједнакости и неравноправности.

Опет, са друге стране новчића, неспорно је и да има

историјског

и

политичког

основа у чињеници да

индигнадос

-и – који као што је показао и

најскорији штрајк јужне Европе

тј. „Европски дан солидарности и протеста“ у Португалу, Шпанији, Италији, Грчкој и

Кипру – постају

indignados

-и све већег броја европских држава и, устајући против политичара и банкара заправо

устају

против криптоелита ЕУ

и појављују се као весници

политичког субјективитета

и

праве демократије

.

У којој мери ће се афирмисати теза да ће се ови савремени процеси превасходно

обликовати управо на равни *транснационалних штрајкова*, као главних покретача све

масовнијих

протеста у Европи

– што би било живи израз чињенице да је дословно реч о једној новој

класној борби

[\[15\]](#)

- а колико, опет, нешто другачија теза да ће

национална питања

, и њима припадајући корпус питања

политичког суверенитета

и јачања

појединачних европских држава,

бити одлучујућа – зависиће од сплета околности који измиче

израчунљивости

и, по појму, спада у категорију

догађаја per se

. Али, за почетак даљих рефлексива, потребно је пратити

рађање, логику и ток савремених критичких европских дискурса

Пише: Богдана Кољевић
среда, 28 новембар 2012 21:00

и имати у виду да неретко, чак ни на
економском плану
, и у складу са онтолошким разликама –
ствари нису увек онакве какве се појављују

[16]

Овај текст чини део ширег научног истраживања које ће се – под називом „Рођење савремених критичких европских дискурса 21. века“ – појавити у редовном броју *Нове српске политичке мисли*

[1] Habermas, J. *Zur Verfassung Europas*, Suhrkamp, Frankfurt, 2011.

[2] Habermas, J. Peter Bofinger, Julian Nida-Rümelin, “Protiv fasadne demokratije”, *Frankfurter Allgemeine Zeitung*

,
3.
8

2012. Свакако – обзиром на чињеницу да су, и у
историјском
и у
политичком
смислу управо различити
европски народи
, и на сасвим различите начине, били учесници у тзв. „
светској историји
“- ни најмање није плаузибилна теза да
крах једног пројекта
тј.
пројекта ЕУ
eo ipso
значи и
нестанак Европе са светске позорнице

[3] Grey, J. "Why Europe is floundering", *The Guardian*, 17 October 2012.

[4] Balibar, E. „Europe is a Dead Political Project“, *The Guardian*, June 6, 2010.

[5] Франуцки избори, на којима се практично трећина грађана определила за странке радикалне деснице и радикалне левице, репрезентативан су пример у овом смислу.

[6] Али,Т. “Европа је заточеник атлантизма”, *Вечерње новости*, 6. септембар 2011.

[7] Gvosdev, N. „Nationalism Returns in Europe“, *The National Interest Online*, 5. november 2012.

[8] Опширније видети Кољевић, Б. „ЕУ догма и европске стварности“, *Право и друштво*, бр.2. 2011.

[9] Sambanis, N. “Has Europe Failed?”, *The New York Times*, August 26, 2012.

[10] О удаљавању од интеграције и “интеграцијама као дезинтеграцији” опширније видети Тејлор, П. *Крај европске интеграције*, Албатрос плус, Београд, 2010. , а о дилеми између кризе и дезинтеграције опширније у: Самарџић, С. „Европска унија између кризе и дезинтеграције“,

и
тво
бр.1.2012. стр.9-26.

Право
друш
,

[11] Sen, A. „The Crisis of European Democracy“, *The New York Times*, May 22 2012.

[12] Овде не треба изгубити из вида да *колонијализам*, практично по појму, *увек већ*

Радикалне европске политике и/или нови колонијализам?

Пише: Богдана Кољевић
среда, 28 новембар 2012 21:00

значи и

интервенционизам

тј. да увек већ подразумева и ретроактивно оправдавање

(транс)европских интервенција

из претходне фазе

пројекта ЕУ

, једнако као што поставља претпоставке за нове облике

политичких, економских и осталих интервенција

. О претходном интервенционизму ЕУ опширније видети Badiou, A.

Polemics

, Verso, New York, 2006.

[13] Ash, T.G. „The Crisis of Europe“, *Foreign Affairs*, September/October 2012. стр. 4.

[14] *Ibid.*, стр. 8.

[15] [Wagenknecht](#), S. “The Strike in Southern Europe”, *Global Research*, November 12 2012.

[16] О економским контроверзама и изазовима са којима ће се средњорочно суочавати Немачка опширније видети Tooze, A. „Germany’s Unsustainable Growth – Austerity Now, Stagnation Later“, *Foreign Affairs*, September/October 2012.